

[View the original article](#)

Aga Khan Development Network (Courtesy Image)

Photo: Aga Khan Development Network (Courtesy Image)

فرهنگ و هنر جهان

از تخریب بوداهای بامیان تا مرمت منار جام؛ طالبان چه تغییری کرده است؟

۳۰ شهریور/۱۴۰۵

آموس چپل

مرمت مشهورترین منار افغانستان، به‌گفته کارشناسان، تازه‌ترین نشانه از تغییر رویکرد طالبان به میراث فرهنگی است و نشان می‌دهد حاکمان کنونی این کشور، برخلاف طالبان دهه ۱۹۹۰ که مجسمه‌ها و آثار تاریخی را تخریب کردند، در این زمینه حساب‌شده‌تر عمل می‌کنند.

تصاویر عملیات حفاظت و مرمت «منار جام»، از آثار ثبت‌شده در فهرست میراث جهانی یونسکو، اواسط سپتامبر منتشر شد؛ زمانی که یکی از مقام‌های طالبان برای بررسی روند کار از این بنای قرن دوازدهمی در دره‌ای دورافتاده در ولایت غور بازدید کرد.

گزارش‌ها حاکی است که عملیات مرمت از ماه ژوئیه آغاز شده است.

یکی از سخنگویان مرتبط با «بنیاد آقاخان برای فرهنگ» که همراه با چند سازمان دیگر در این پروژه مشارکت دارد، به رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی گفت بخشی از این طرح به «اقدام اضطراری برای استحکام بخشی به بخش حساسی از ستون بنایی داخلی در پایه منار» اختصاص دارد.

این بنای آجری که در منطقه‌ای دورافتاده قرار گرفته، بارها بر اثر سیل آسیب دیده و سال‌هاست در معرض خطر فرو ریختن قرار دارد.

Aga Khan Development Network (Courtesy Image)

عکسی که شبکه توسعه آقاخان در اختیار رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی قرار داده، عملیات مرمت منار جام را در اوایل سپتامبر نشان می‌دهد

جولیون لزی، معمار بریتانیایی و متخصص حفاظت از بناهای تاریخی، از اوایل دهه ۱۹۹۰ در افغانستان زندگی کرده و در دوره نخست حکومت طالبان، بین سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۱، نیز با این گروه سروکار داشته است.

او به رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی گفته است حاکمان کنونی افغانستان در مقایسه با طالبان آن دوره، در برخورد با مسائل فرهنگی «نگاهی جهانی‌تر» دارند و بیشتر به تصویری که از خود به‌عنوان حافظ میراث کشور ارائه می‌کنند، اهمیت می‌دهند.

لزی که با «سازمان مشاوره میراث فرهنگی افغانستان» همکاری می‌کند، همچنین گفت تجربه این سازمان نشان می‌دهد مقام‌های طالبان «از سال ۲۰۲۱ عمدتاً از فعالیت‌های حفاظتی حمایت کرده‌اند و در کار ما، که میراث بودایی و یهودی را نیز شامل می‌شود، دخالت نکرده‌اند.»

این رویکرد با عملکرد طالبان در نخستین دوره حکومت این گروه تفاوت چشمگیری دارد.

رهبران طالبان در فوریه ۲۰۰۱ دستور تخریب مجسمه‌ها و زیارتگاه‌های غیراسلامی در افغانستان را صادر کردند. مشهورترین نمونه اجرای این فرمان، نابودی مجسمه‌های بودای بامیان بود. هزاران مجسمه و اثر باستانی در موزه ملی افغانستان در کابل نیز چند ماه پیش از آن که حکومت طالبان سقوط کند، تخریب شد.

اندکی پس از بازگشت طالبان به قدرت در سال ۲۰۲۱، جولین لزی تنها فرد غربی حاضر در نشستی در موزه کابل بود. او بعدها گفت یکی از مقام‌های طالبان در آن نشست به‌طور تلویحی از تخریب‌های سال ۲۰۰۱ ابراز پشیمانی کرده بود؛ تخریب‌هایی که واکنش گسترده جهانی را در پی داشت.

Wakil Kohsar (AFP)

گردشگران چینی در موزه ملی افغانستان در کابل، آوریل ۲۰۲۵

گیل استاین، استاد باستان‌شناسی دانشگاه شیکاگو که هدایت تلاش‌ها برای مرمت مجسمه‌های تخریب‌شده موزه را بر عهده داشته، می‌گوید سیاست طالبان در قبال میراث فرهنگی با برخی دیگر از جنبه‌های حکومت سختگیرانه این گروه تفاوت محسوسی دارد.

او به رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی گفته است: «مثل بسیاری از مسائل افغانستان، وضعیت پیچیده و متناقض است. نکته اساسی این است که نمی‌توان حکومت طالبان را مجموعه‌ای کاملاً یکپارچه و یکدست دانست.»

استاین می‌گوید: «همین مسئله تا حد زیادی توضیح می‌دهد که چرا میان سیاست طالبان در قبال زنان، که بسیار سختگیرانه است، و سیاست این گروه در قبال میراث فرهنگی تفاوت‌های عمده‌ای وجود دارد. سیاست‌های مربوط به میراث فرهنگی پیچیده‌تر است و بسته به منطقه و فاصله از کابل تفاوت می‌کند.»

طالبان محدودیت‌های شدیدی بر حقوق زنان و دختران اعمال کرده و از جمله امکان تحصیل و کار آنان را به شدت محدود کرده است. زنان همچنین ملزم هستند در اماکن عمومی بدن خود را از سر تا پا بپوشانند.

یک مجری زن تلویزیون با چهره پوشیده در حال گفت‌وگو با مهمان برنامه در استودیویی در کابل، ۲۰۲۲

تغییر لحن طالبان درباره میراث فرهنگی البته پیش از بازگشت این گروه به قدرت آغاز شده بود.

طالبان در فوریه ۲۰۲۱، چند ماه پیش از تصرف کابل، در فرمانی از «همه مجاهدین» خواست «تمام اماکن تاریخی مانند قلعه‌های قدیمی، منارها، برج‌ها و دیگر بناهای مشابه را حفظ کنند و آن‌ها را از آسیب، تخریب و فرسودگی در امان نگه دارند.»

این فرمان در آن زمان با تردید بسیاری روبه‌رو شد. با پیشروی طالبان به سوی کابل در سال ۲۰۲۱، شماری از مسئولان موزه‌ها نیز با عجله آثار و گنجینه‌های فرهنگی را به مکان‌های مخفی منتقل کردند.

اما اندکی پس از سقوط کابل، موزه ملی افغانستان با حضور نگهبانان مسلح طالبان دوباره بازگشایی شد و از آن زمان چندین طرح مرمت آثار تاریخی از جمله مرمت یک کنیسه در ولایت هرات در غرب افغانستان نیز مجوز گرفته‌اند.

متخصصان در داخل منار جام در جریان عملیات مرمت این بنای تاریخی

گیل استاین در پاسخ به پرسش‌ها دربارهٔ مرمت منار جام می‌گوید این تحولات را نباید لزوماً نشانهٔ تغییر ایدئولوژی طالبان دانست.

او گفته است: «در مجموع، به نظر من ایدئولوژی کلی طالبان تغییر نکرده است، اما آن‌ها در اجرای سیاست‌های مربوط به میراث فرهنگی، به‌ویژه در مکان‌هایی که بیشتر در معرض دید خارجی‌ها قرار دارند، عمل‌گراتر و محتاط‌تر شده‌اند.»

بر اساس اعلام شبکهٔ توسعهٔ آقاخان، پژوهش دربارهٔ وضعیت منار جام با همکاری وزارت فرهنگ تحت کنترل طالبان و «بنیاد آلیف»، سازمانی مستقر در ژنو که در زمینهٔ حفاظت از میراث فرهنگی فعالیت می‌کند، در حال انجام است.

قرار است این تحقیقات در سال ۲۰۲۷ به پایان برسد و بر پایهٔ نتایج آن، توصیه‌هایی دربارهٔ اقدامات علمی بیشتری که برای حفاظت از منار جام و محوطهٔ آن ضروری است، در اختیار مقام‌های افغانستان قرار گیرد.

SHARE ↩ EMBED </>

بیست سال پس از تخریب بوداهای بامیان

از رادیو فردا

آموس چپل

آموس چپل، پژوهشگر عکاسی و عکاس نیوزلندی است که بیشتر در موضوعات مرتبط با اتحاد جماهیر شوروی سابق تحقیق کرده است.

این مطلب بخشی از:

فراتر از خبر

فرهنگ و هنر جهان

بایگانی